

Bruselj, 13. december 2021
(OR. en)

14932/21

AGRI 636
PHYTOSAN 37
AGRILEG 268

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	10. december 2021
Prejemnik:	generalni sekretar Sveta Evropske unije Jeppe TRANHOLM- MIKKELSEN
Št. dok. Kom.:	COM(2021) 787 final
Zadeva:	POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU o izkušnjah, pridobljenih pri razširitvi sistema rastlinskih potnih listov na vse premike rastlin za saditev po ozemlju Unije

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2021) 787 final.

Priloga: COM(2021) 787 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 10.12.2021
COM(2021) 787 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

**o izkušnjah, pridobljenih pri razširitvi sistema rastlinskih potnih listov na vse premike
rastlin za saditev po ozemlju Unije**

Kazalo

1	UVOD	3
2	RAZŠIRITEV SISTEMA RASTLINSKIH POTNIH LISTOV NA VSE RASTLINE ZA SADITEV	5
3	DRUGI ELEMENTI SISTEMA RASTLINSKEGA POTNEGA LISTA, ZAJETI V VPRAŠALNIKU	6
3.1	Usklajena oblika rastlinskega potnega lista	6
3.2	Namestitev rastlinskega potnega lista na prodajno enoto	6
3.3	Zahteve za pooblašcene izvajalce dejavnosti, ki izdajajo rastlinske potne liste	7
3.4	Ureditev prodaje na daljavo – izdaja rastlinskega potnega lista za končnega uporabnika	8
3.5	Elektronski rastlinski potni listi	9
3.6	Nadzorovani nekarantenski škodljivi organizmi (NNŠO)	9
3.7	Splošno poznavanje rastlinskih potnih listov	10
4	SKLEPNE UGOTOVITVE	10

OKRAJŠAVE

PO: pristojni organ

GD SANTE: Generalni direktorat za zdravje in varnost hrane

EU: Evropska unija

NOVR: nacionalna organizacija za varstvo rastlin

NNŠO: nadzorovani nekarantenski škodljivi organizmi

KŠO: karantenski škodljivi organizem za Unijo

1 UVOD

Zakonodajni okvir EU za zdravje rastlin je v zadnjih skoraj dvajsetih letih, tj. do leta 2019, urejala Direktiva Sveta 2000/29/ES¹. Direktiva je vsebovala koncept rastlinskih potnih listov kot sprejete oznake, razvite za uravnoteženje proste trgovine z rastlinskim materialom v EU in zaščito ozemlja Unije pred širjenjem nadzorovanih škodljivih organizmov na rastlinah, ki se pojavljajo v EU. Rastlinski potni list se je začel uporabljati pri rastlinskem materialu, ki se premika med državami članicami, in je nadomestil fitosanitarno spričevalo, ki je mednarodni dokument, predviden v Mednarodni konvenciji o varstvu rastlin. Rastlinski potni listi naj bi se uporabljali tudi za premike rastlin znotraj države članice, da bi potrdili skladnost navedenih rastlin z ustreznimi zahtevami zakonodaje EU v zvezi z zdravjem rastlin. Poleg tega naj bi se uradni nadzor rastlinskih potnih listov zdaj izvajal tam, kjer je bil rastlinski material proizveden (v prostorih izvajalca dejavnosti), in ne na meji ali v namembnem kraju, za izvajalce dejavnosti, ki ravnaajo z nadzorovanimi rastlinami in rastlinskim materialom ter izdajajo rastlinske potne liste, pa je bila uvedena obveznost registracije.

V skladu z Direktivo Sveta 2000/29/ES in do leta 2019 se je rastlinski potni list zahteval le za določene vrste rastlin in semen ter nekatere vrste rastlinskega materiala, povezane s posebej opredeljenimi fitosanitarnimi tveganji. Vendar se je pri pripravi nove uredbe o zdravju rastlin (Uredba (EU) 2016/2031²) štelo, da sistem rastlinskih potnih listov ne deluje v celoti, in dogovorjeno je bilo, da se bo zahteva, da mora biti rastlini priložen rastlinski potni list, razširila na večji izbor semen in zlasti na vse rastline za saditev³. Razširitev sistema rastlinskih potnih listov na vse rastline za saditev je bila dopolnjena z nekaterimi drugimi določbami, namenjenimi krepitvi sistema rastlinskih potnih listov, povečanju njegove trdnosti in zanesljivosti ter izboljšanju njegovega priznavanja pri izvajalcih poslovnih dejavnosti. Glavne uvedene spremembe so bile uvedba usklajene oblike rastlinskega potnega lista; obveznost izvajalcev dejavnosti, da rastlinski potni list priložijo prodajni enoti rastlin ali rastlinskega materiala ali njihovemu paketu, snopu ali embalaži, in obveznosti izvajalcev dejavnosti, da zagotovijo sledljivost rastlin ali rastlinskega materiala in izvajajo preglede za rastlinski potni list.

V skladu s členom 79(6) Uredbe (EU) 2016/2031 mora Komisija Evropskemu parlamentu in Svetu predložiti poročilo o izkušnjah, pridobljenih pri razširitvi sistema rastlinskih potnih listov na vse premike rastlin za saditev po ozemlju Unije, vključno z jasno analizo stroškov in koristi za izvajalce dejavnosti, in po potrebi priložiti zakonodajni predlog. To poročilo obravnava te zahteve.

¹ UL L 169, 10.7.2000, str. 1.

² UL L 317, 23.11.2016, str. 4.

³ To velja za vse vrste rastlin in vse tipe, npr. lončnice, drevesa in grmičevje, sadike, cepljenke, podlage itd., v katerih se trguje z rastlinami in ki omogočajo njihovo nadaljnjo saditev in rast.

Metodologija

Da bi Komisija odgovorila na te zahteve, je preučila vse razpoložljive dokaze. Ker se je zakonodajna sprememba začela uporabljati šele decembra 2019 in ker je bila analiza izvedena februarja 2021, javno dostopnih podatkov ni bilo mogoče uporabiti. Poleg tega države članice nimajo obveznosti poročanja niti o vidikih, ki bi jih bilo treba oceniti, niti o rezultatih revizij izvajanja sistema rastlinskih potnih listov v državah članicah. Zato je bil edini pristop, ki je bil na voljo za pridobitev dokazov za izpolnitev zahtev glede poročanja, neposreden poziv gospodarskim subjektom in upravnim organom, ki sodelujejo pri upravljanju in izvajanju trgovine z rastlinami znotraj EU, saj prav oni doživljajo zakonodajne spremembe. V ta namen je Komisija pripravila vprašalnik s 70 vprašanji, ki so ga potrdile države članice in združenja EU. Namen vprašanj je bil pridobiti rezultate o izkušnjah, pridobljenih z razširitvijo rastlinskega potnega lista na vse premike rastlin za saditev, ter o stroških, koristih in učinkih za izvedbo analize stroškov in koristi. Vprašalnik⁴ je bil poslan 27 NOVR držav članic in PO za certificiranje ter 48 ustreznim združenjem na ravni EU. Združenja na ravni držav članic, izvajalci dejavnosti in splošna javnost so do vprašalnika lahko dostopali prek spletišča GD SANTE. V zadnjenavedenem primeru so Komisija in NOVR EU pomagale oglaševati vprašalnike prek družbenih medijev in drugih kanalov. Skupno je bilo prejetih 177 odgovorov iz 25 držav članic. Stopnja udeležbe se je med različnimi kategorijami deležnikov razlikovala, kot sledi: 24 NOVR⁵, 9 PO za certificiranje iz 7 držav članic⁶, 43 izvajalcev dejavnosti iz 10 držav članic⁷, 44 nacionalnih združenj iz 13 držav članic⁸, 50 odgovorov državljanov iz 5 držav članic⁹ in 7 združenj na ravni EU.

V podporo temu poročilu je Komisija pripravila tehnično poročilo¹⁰ z informacijami o prejetih povratnih informacijah in obsežno analizo teh povratnih informacij, ki je javno dostopno.

Analizo Komisije ovirajo trije dejavniki: prvič, prispevek PO za certificiranje, izvajalcev dejavnosti, združenj in državljanov je bil zelo omejen, zato analiza za te skupine deležnikov ne more biti dokončna; drugič, zelo kratek čas med začetkom uporabe različnih določb in zahtevo za povratne informacije, in, nazadnje, vpliv pandemije COVID-19 na trgovino in dejavnosti, povezane s področjem uporabe tega poročila.

Zaradi zgoraj navedenih omejitev v nekaterih primerih ni bilo mogoče sklepati o izkušnjah, pridobljenih z razširitvijo sistema rastlinskih potnih listov na vse premike rastlin za saditev po ozemlju Unije. Ocena stroškov in koristi, povezanih z razširitvijo sistema rastlinskih potnih listov na vse premike rastlin za saditev za izvajalce dejavnosti, je bila izvedena, kolikor je bilo to mogoče zaradi razpršenih povratnih informacij o zahtevanih kvantitativnih podatkih in njihove nerazpoložljivosti iz drugih virov. Namesto tega je bila izvedena poglobljena kvalitativna analiza stroškov in koristi. Nazadnje se je Komisija zaradi tega omejila na opredelitev tem, o katerih je vredno nadalje razpravljati.

⁴ <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/PH-art-79-PP-portal>

⁵ AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FI, FR, GR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SK, SE.

⁶ DE, FI, FR, NL, PL, SI, SE.

⁷ AT, CZ, DE, ES, FR, IT, NL, PT, SK, SE.

⁸ AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, IT, LT, NL, PL, SE.

⁹ BE, DE, FR, NL, PL.

¹⁰ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126789>.

2 RAZŠIRITEV SISTEMA RASTLINSKIH POTNIH LISTOV NA VSE RASTLINE ZA SADITEV

S členom 79 Uredbe (EU) 2016/2031 je bila uvedena obveznost, da mora biti vsem rastlinam za saditev, razen semenom, za premike po ozemlju Unije priložen rastlinski potni list.

Namen razširitve sistema rastlinskih potnih listov je bil povečati učinkovitost zaščite pred karantenskimi škodljivimi organizmi za Unijo (KŠO), izboljšati pripravljenosti za določitev novih škodljivih organizmov na rastlinah, ki zadevajo EU, ter zagotoviti enotno uporaba politike ter boljše razumevanje in ozaveščenost zadevnih deležnikov. Polovica anketirancev je menila, da je ta razširitev pozitivna za povečanje sledljivosti rastlin, večina deležnikov pa je večinoma menila, da se je učinkovitost zaščite pred KŠO na rastlinah povečala ali ostala enaka. Pripravljenost za določitev novih škodljivih organizmov na rastlinah, ki zadevajo EU, je večina anketirancev ocenila kot izboljšano ali enako, poleg tega pa je večina anketirancev ocenila, da sta se tudi razumevanje in ozaveščenost zadevnih deležnikov izboljšala ali ostala enaka.

Po drugi strani sta približno dve tretjini deležnikov menili, da je razširitev sistema rastlinskih potnih listov (prehod na to novo pravilo in njegovo izvajanje ter splošna zapletenost postopka izdaje ali nadomestitve rastlinskega potnega lista) obremenjujoča in težavna, le približno četrtina pa je menila, da je sprememba obvladljiva ali da sprememb ni bilo. Tako dojemanje sprememb je lahko poleg nekaterih posebnih vidikov, ki so obravnavani v naslednjih oddelkih tega poročila, povezano s kratkim obdobjem med začetkom uporabe novih pravil in ocenjevanjem za to poročilo (december 2019–februar 2021).

Da bi opredelili skupine rastlin, ki so povzročile največ tehničnih težav, so bili deležniki pozvani, naj navedejo največ tri rastline ali skupine rastlin, pri katerih so imeli največ tehničnih težav zaradi razširitve rastlinskega potnega lista na vse rastline za saditev. Prve tri skupine so bile okrasne rastline za saditev, semena in sadne rastline za saditev. Pri odgovoru na nasprotno vprašanje, tj. katere so prve tri skupine, pri katerih je bilo tehničnih težav manj, so deležniki navedli iste tri skupine, vendar z manjšim številom odgovorov.

Zaradi razširitve rastlinskega potnega lista na vse rastline za saditev je prišlo do sprememb v osebju in obsegu dela izvajalcev dejavnosti in NOVR. Učinek na obseg dela NOVR je bil večji od sprememb osebja. To je mogoče pojasniti z dejstvom, da so nekatere institucije dosegle zgornjo mejo števila zaposlenih, ki ga kljub povečanemu obsegu dela ni bilo mogoče povečati. Sprememba ni enotno vplivala na osebje izvajalcev dejavnosti, saj jih več kot polovica ni navedla nobenih sprememb ali mnenja, preostali pa so navedli oboje, tj. povečanje ali zmanjšanje. Vendar je obseg dela povečala več kot polovice izvajalcev dejavnosti, ki so izpolnili vprašalnik.

3 DRUGI ELEMENTI SISTEMA RASTLINSKEGA POTNEGA LISTA, ZAJETI V VPRAŠALNIKU

3.1 Usklajena oblika rastlinskega potnega lista

S členom 83 Uredbe (EU) 2016/2031 je bila uvedena enotna oblika rastlinskega potnega lista za vse države članice¹¹, da se zagotovijo enotni pogoji za izvajanje Uredbe. Zdi se, da so deležniki to spremembo sprejeli, saj jih je večina, ki je odgovorila na vprašalnik, menila, da je bil prehod na to novo zahtevo obvladljiv ali enostaven. Prav tako sta bila izvajanje in zapletenost te spremembe ocenjena precej pozitivno, saj so deležniki, ki so odgovorili na vprašalnik, poslali več pozitivnih kot negativnih odgovorov¹².

Zaradi usklajene oblike rastlinskega potnega lista je prišlo do sprememb osebja in obsega dela izvajalcev dejavnosti in NOVR. Sprememba je imela podoben učinek na osebje in obseg dela izvajalcev dejavnosti, vendar je imela večji učinek na obseg dela NOVR.

3.2 Namestitev rastlinskega potnega lista na prodajno enoto

S členom 88 Uredbe (EU) 2016/2031 je bila uvedena obveznost izvajalcev poslovnih dejavnosti, da rastlinski potni list namestijo na prodajno enoto rastlin, rastlinskih proizvodov in drugih predmetov, preden se premikajo po ozemlju Unije, da bi se povečala sledljivost rastlin, zmanjšalo tveganje za premike škodljivih organizmov na rastlinah in povečalo priznavanje sistema EU za zdravje rastlin med deležniki. Iz odgovorov deležnikov v vprašalniku je razvidno, da je bila to ena od najtežjih sprememb, uvedenih z Uredbo, in je morda eden od razlogov, zakaj je večina deležnikov razširitev sistema rastlinskih potnih listov na vse rastline za saditev ocenila kot obremenjujočo in težavno (glej oddelek 2).

Prehod na to novo zahtevo je 65 % deležnikov ocenilo kot obremenjujoč ali zelo obremenjujoč, njeno izvajanje je zapleteno ali veliko bolj zapleteno (v primerjavi s prejšnjimi zahtevami) za 81 % deležnikov, postopek izdaje ali zamenjave rastlinskega potnega lista pa je zahtevnejši za polovico deležnikov.

Izkazalo se je tudi, da je rastlinski potni list težko namestiti na nekatere vrste rastlin, kot so zvitki trave, hlodi lesa, pošiljke z več majhnimi partijami, partije z več vrstami ali več vrstami v enem loncu.

Medtem ko so NOVR menile, da je namestitev rastlinskega potnega lista na prodajno enoto koristna in da je prispevala k večjemu preprečevanju¹³, pa so imeli izvajalci dejavnosti nasprotno mnenje (nekoristna in ni prispevala k večjemu preprečevanju¹⁴). Zato so izvajalci dejavnosti predlagali, da se rastlinski potni list vključi v dostavne dokumente, kot so računi, in da se uvede elektronska različica rastlinskega potnega lista.

¹¹ UL L 331, 14.12.2017, str. 44.

¹² Prehod na enotno obliko rastlinskega potnega lista ter izvajanje in zapletenost njene uvedbe je pozitivno ocenilo 68 %, 56 % oziroma 50 % deležnikov, ki so odgovorili na vprašalnik, medtem ko je 28,9 %, 39 % oziroma 43 % deležnikov te vidike ocenilo negativno.

¹³ 17 oziroma 14 NOVR od skupaj 24 NOVR, ki so izpolnile vprašalnik.

¹⁴ 27 oziroma 30 izvajalcev dejavnosti od skupaj 43 izvajalcev dejavnosti, ki so izpolnili vprašalnik.

Zaradi namestitve rastlinskega potnega lista na prodajno enoto je prišlo do sprememb osebja in obsega dela izvajalcev dejavnosti in NOVR. Ta sprememba je bolj vplivala na obseg dela NOVR kot izvajalcev dejavnosti.

Zahteva, da se rastlinski potni list namesti na prodajno enoto, je poleg upravnega bremena pomenila dodatne stroške in čas za izvajalce dejavnosti in dobavno verigo, zlasti za nekatere vrste materialov ali zaradi potrebe po novih informacijskih sistemih ali opremi. Poleg tega so vsi deležniki odgovorili, da se je zaradi prehoda na nova pravila o rastlinskem potnem listu pojavila potreba po intenzivni komunikaciji za obveščanje izvajalcev dejavnosti.

3.3 Zahteve za pooblašcene izvajalce dejavnosti, ki izdajajo rastlinske potne liste

Za zagotovitev enotne uporabe sistema rastlinskih potnih listov in povečanje verodostojnosti informacij iz samega rastlinskega potnega lista so bile z Uredbo (EU) 2016/2031 uvedene nove zahteve, ki jih morajo izpolnjevati izvajalci dejavnosti, ki izdajajo rastlinske potne liste, in sicer z določitvijo pravil za zagotovitev sledljivosti rastlin, pogojev za preglede, pogojev za dovoljenje izvajalcem poslovnih dejavnosti za izdajanje rastlinskih potnih listov in obveznosti teh pooblaščenih izvajalcev dejavnosti (členi 69, 87, 89 oziroma 90). Za NOVR so bila določena tudi podrobna pravila za registracijo izvajalcev poslovnih dejavnosti (člena 65 in 66) in izdajo dovoljenj izvajalcem poslovnih dejavnosti za izdajanje rastlinskih potnih listov (člen 89).

Čeprav morajo rastlinski potni list na splošno izdajati pooblašчени izvajalci dejavnosti, je to veljalo le za 12 od 24 držav članic, ki so odgovorile na vprašalnik. Od preostalih 12 držav članic, ki so odgovorile na vprašalnik, so rastlinske potne liste v šestih državah članicah večinoma izdajali pristojni organi, v treh izvajalci dejavnosti in pristojni organi, v preostalih treh pa je bilo to odvisno od blaga.

Vendar je obstajalo precej splošno soglasje (več kot 70 % anketirancev), da ni nujno, da pristojni organ izda rastlinske potne liste za nekatere rastline, rastlinske proizvode ali druge predmete. Le v manjšini držav članic, tj. sedmih od 24, javni organi zaračunavajo pristojbine izvajalcem dejavnosti, da jih pooblastijo za izdajanje rastlinskih potnih listov.

Nekatere države članice so imele nekaj zamud pri registraciji izvajalcev poslovnih dejavnosti iz člena 65. Do datuma za izpolnjevanje vprašalnika so bili v 13 od 23 držav članic, katerih NOVR so odgovorile na vprašanje, vsi izvajalci poslovnih dejavnosti že registrirani v skladu z določbami člena 65. V drugih državah članicah je delo še potekalo. V zadnjenavedeni skupini držav članic so zamude posledica novih izvajalcev dejavnosti, ki pred tem niso izdajali rastlinskih potnih listov, potrebe po vzpostavitvi novega informacijskega sistema za registracijo ali pomanjkanja informacij o prodajalcih na daljavo.

Člen 89 Uredbe (EU) 2016/2031 o dovoljenju izvajalcem poslovnih dejavnosti za izdajanje rastlinskih potnih listov je bil dopolnjen z Delegirano uredbo Komisije (EU) 2019/827¹⁵. Člen 2 navedene uredbe uvaja obveznost za pristojne organe, da izvajalcem poslovnih dejavnosti zagotovijo dostop do tehničnih smernic o merilih, ki jih je treba izpolniti pri pregledih v zvezi z izdajo rastlinskih potnih listov. Do datuma za izpolnjevanje vprašalnika je

¹⁵ UL L 137, 23.5.2019, str. 10.

polovica NOVR odgovorila, da je že zagotovila tehnične smernice, medtem ko je druga polovica odgovorila, da tega še ni storila. Med izvajalci dejavnosti, ki so odgovorili, je bil večji odstotek tistih, ki so tehnične smernice že prejeli, kot tistih, ki take dokumentacije še niso prejeli. Le manjšina sodelujočih izvajalcev dejavnosti je ocenila, da kakovost zagotovljenih smernic ni zadostna, v preostalih odgovorih pa je bila ocenjena predvsem kot povprečna ali dobra. Vendar je treba opozoriti, da se je Uredba 2019/827 uporabljala od 14. decembra 2020, vprašalnik pa se je začel uporabljati februarja 2021.

Drug vidik, ki se je izboljšal zaradi novih zahtev za pooblašcene izvajalce dejavnosti, ki izdajajo rastlinske potne liste, je možnost določitve škodljivih organizmov, saj so izvajalci dejavnosti odgovorni za preglede za izdajo rastlinskega potnega lista. Skoraj polovica izvajalcev dejavnosti, ki so odgovorili na vprašalnik, je izjavila, da uporabljajo lastno strokovno znanje, da zagotovijo odkrivanje KŠO v svojih prostorih, medtem ko je 44,2 % izvajalcev dejavnosti odgovorilo, da uporabljajo zunanje izvajalce.

Zaradi novih zahtev za pooblašcene izvajalce dejavnosti, ki izdajajo rastlinske potne liste, je prišlo do sprememb osebja in obsega dela izvajalcev dejavnosti in NOVR, pri čemer se je njihov obseg dela povečal.

Poleg tega je 16 NOVR predložilo podatke o skupnem številu registriranih izvajalcev dejavnosti in pooblaščenih izvajalcev dejavnosti, za katere je za leta 2018, 2019 in 2020 veljal rastlinski potni list. Po predloženih podatkih se je od leta 2019 skupno število registriranih izvajalcev dejavnosti povečalo za 17 %. Skupno število izvajalcev poslovnih dejavnosti, pooblaščenih za izdajo rastlinskega potnega lista, pa se je med letoma 2019 in 2020 več kot podvojilo.

3.4 Ureditev prodaje na daljavo – izdaja rastlinskega potnega lista za končnega uporabnika

Člen 81 Uredbe (EU) 2016/2031 uvaža izjemo za obveznost glede rastlin, da jim je priložen rastlinski potni list, kadar se dobavijo neposredno končnemu uporabniku, vendar te izjeme ni mogoče uporabiti, kadar se rastline prejmejo ob prodaji po pogodbah, sklenjenih na daljavo. Čeprav je približno polovica anketirancev menila, da je ta zahteva primerna, jih je približno 40 % menilo, da je nepotrebna ali obremenjujoča. Med različnimi vrstami deležnikov, ki so izpolnili vprašalnik, je bila velika razlika: medtem ko je več kot polovica NOVR menila, da je zahteva primerna, se je samo četrtina izvajalcev dejavnosti strinjala s tem mnenjem, več kot polovica pa je menila, da je nepotrebna ali obremenjujoča. V nekaterih posebnih sektorjih, npr. pri dejavnostih ohranjanja rastlinskih sort, so izvajalci dejavnosti menili, da je vpliv določb nesorazmeren z njihovimi zmogljivostmi.

Odstotek deležnikov, s katerimi so potekala posvetovanja glede izvrševanja določb rastlinskega potnega lista za končne uporabnike, ki prejmejo rastline, rastlinske proizvode ali druge predmete ob prodaji po pogodbah, sklenjenih na daljavo, je bil enakomerno porazdeljen med tistimi, ki so menili, da je to primerno, in tistimi, ki so menili, da to ni primerno, čeprav jih približno 40 % ni izrazilo mnenja o tem vprašanju. Po drugi strani pa je polovica NOVR, s katerimi so potekala posvetovanja, menila, da so določbe rastlinskih potnih listov za končne uporabnike, ki prejemajo rastline ob prodaji po pogodbah, sklenjenih

na daljavo, premalo jasne, pri čemer je bilo poudarjeno, da imajo različne države članice različne pristope.

Mnenje o potrebi po bolj usklajenem pristopu k uporabi rastlinskih potnih listov v zvezi s pogodbami, sklenjenimi na daljavo s končnimi uporabniki, je bilo enakomerno porazdeljeno med tistimi, ki so menili, da je to potrebno, in tistimi, ki so menili, da to ni potrebno, čeprav približno četrtina anketirancev ni izrazila mnenja o tem vprašanju.

Zaradi izjeme za neposredno dobavo končnim uporabnikom ob prodaji po pogodbah, sklenjenih na daljavo, pri kateri je moral biti priložen tudi rastlinski potni list, je prišlo do nekaj sprememb osebja NOVR in izvajalcev dejavnosti, vendar se je povečal obseg dela NOVR.

3.5 Elektronski rastlinski potni listi

V skladu s členom 88 Uredbe (EU) 2016/2031 mora biti rastlinski potni list fizično nameščen na prodajno enoto, vendar člen 83(8) uvaja možnost, da se z izvedbenimi akti določijo tehnične ureditve za izdajo elektronskega rastlinskega potnega lista. Več kot polovica anketirancev je menila, da je uvedba elektronskega rastlinskega potnega lista izvedljiva in koristna. Vendar je podrobna analiza odgovorov pokazala razlike med različnimi skupinami deležnikov. Elektronski rastlinski potni list je kot neizvedljiv ocenila le ena od 24 NOVR v primerjavi s 14 od 43 izvajalcev dejavnosti. Čeprav nobena NOVR ni menila, da elektronski rastlinski potni list „ni uporaben“, se je 12 od 13 izvajalcev dejavnosti strinjalo s tem mnenjem. Med razlogi, ki so jih navedli izvajalci dejavnosti, ki so menili, da je elektronski rastlinski potni list neizvedljiv in neuporaben, so nova bremena in stroški, predvsem za male samostojne podjetnike. Predlagano je bilo, da se v primeru uvedbe elektronskega rastlinskega potnega lista dovoli uporaba papirne različice.

3.6 Nadzorovani nekarantenski škodljivi organizmi (NNŠO)

Pred začetkom veljavnosti Uredbe (EU) 2016/2031 so rastlinski potni listi zagotavljali, da je rastlinski material, s katerim se trguje, prost karantenskih škodljivih organizmov. V skladu s členom 85 te uredbe rastlinski potni list poleg tega, da niso prisotni KŠO, zdaj potrjuje tudi, da so zahteve za NNŠO in ukrepi proti njim izpolnjeni.

Jasen rezultat vprašalnika je potreba po večji skladnosti med uredbo o zdravju rastlin in zakonodajo o pridelavi in trženju rastlinskega razmnoževalnega materiala, saj se v primeru razmnoževalnega materiala sadja in sadnih rastlin ter razmnoževalnega materiala trte določbe o NNŠO pojavljajo v zakonodaji o zdravju rastlin in zakonodaji o rastlinskem razmnoževalnem materialu, kar povzroča nejasnosti glede tega, katere pravne zahteve je treba upoštevati. Težko je sklepati o koristi novih zahtev za rastlinske potne liste v zvezi z NNŠO, saj je bilo število anketirancev, ki so pravila ocenili kot učinkovita ali neučinkovita, enakomerno porazdeljeno, medtem ko je približno tretjina anketirancev nov razširjeni sistem rastlinskih potnih listov ocenila kot niti učinkovit niti neučinkovit. Možen razlog za različna mnenja izhaja iz pristopa k potrjevanju semena, ki je sestavljen iz večstopenjskega postopka, ki vključuje uradni nadzor med postopkom potrjevanja in po njem. Več anketirancev ni menilo, da bi moral rastlinski potni list vsebovati informacije o skladnosti z zahtevami glede

NNŠO, saj uradni nadzor med potrjevanjem semena in po njem že zagotavlja, da so partije semena, s katerimi se trguje, proste NNŠO.

Nova pravila o rastlinskih potnih listih niso vplivala na učinkovitost uradnega nadzora NNŠO, saj je večina NOVR in PO za certificiranje izvajala sočasni uradni nadzor NNŠO in KŠO že pred začetkom veljavnosti Uredbe (EU) 2016/2031. Samo dve NOVR in en PO za certificiranje so izjavili, da so od začetka veljavnosti uredbe o zdravju rastlin nadzor NNŠO in KŠO začeli izvajati sočasno. Jasna korist sočasnega nadzora NNŠO in KŠO je, da ga večinoma izvaja isti inšpektor (91 %). Večina uradnega nadzora se izvaja v kraju izvora (82 %).

Uredba (EU) 2016/2031 ni bistveno vplivala na število primerov uradnega nadzora NNŠO (42 % pristojnih organov je odgovorilo, da je število primerov uradnega nadzora v zvezi z rastlinskimi potnimi listi za NNŠO ostalo enako, medtem ko je 33 % anketirancev navedlo povečanje za manj kot 25 %). Razširitev zahtev za rastlinske potne liste ni povzročila povečanja števila neskladnosti z zahtevami in ukrepi za NNŠO. V primeru neskladnosti je večina pristojnih organov obvestila zadevno državo članico in pošiljko zavrnila. Nekateri pristojni organi so sporočili, da so sprejeti ukrepi odvisni od posameznega primera, medtem ko drugi še niso obravnavali neskladnih pošiljk.

3.7 Splošno poznavanje rastlinskih potnih listov

Da bi vedeli, kakšno je bilo znanje državljanov o zahtevah za rastlinske potne liste, je vprašalnik vključeval tudi posebna vprašanja za to skupino deležnikov. Več kot polovica vprašanih državljanov je vedela, da mora biti rastlinam na ravni podjetij priložen rastlinski potni list, vendar je le približno tretjina vedela, da mora biti rastlinski potni list priložen tudi rastlinam, kupljenim na spletu. Čeprav večina od njih ni bila seznanjena z zahtevami za rastlinske potne liste za rastline, kupljene na spletu, jih je več kot polovica menila, da je ta zahteva dobra zamisel, medtem ko jih je le približno tretjina menila, da je kontraproduktivna.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Na splošno je razširjeni sistem rastlinskih potnih listov prispeval k doseganju ciljev Uredbe (EU) 2016/2031, zlasti k večji učinkovitosti zaščite pred KŠO, boljši pripravljenosti za določitev novih škodljivih organizmov rastlin, ki zadevajo EU, boljšemu razumevanju in ozaveščanju ustreznih deležnikov o pomembnosti zdravja rastlin ter večji možnosti za določitev škodljivih organizmov.

Vendar je večina deležnikov menila, da je razširitev sistema rastlinskih potnih listov na vse rastline za saditev obremenjujoča in težavna. Poleg tega povratne informacije deležnikov kažejo, da prehod na nove zahteve ni bil vedno nemoten in da nova pravila v zvezi z rastlinskimi potnimi listi niso bila vedno jasna, kar je otežilo začetno izvajanje. Deležniki so se strinjali, da nove določbe povečujejo varstvo ozemlja Unije pred škodljivimi organizmi in da stroški, ki so jih prijavili, niso visoki. Vendar hkrati menijo, da nekatere zahteve pomenijo dodatno upravno breme in s tem povezane stroške, ki ne odtehtajo zaznanih dodatnih koristi. To zlasti velja za potrebo po namestitvi rastlinskega potnega lista na vsako posamezno

prodajno enoto in za določbe, ki urejajo prodajo na daljavo. Poleg tega so anketiranci menili, da se splošno delovanje sektorja rastlin za saditev in semen ni bistveno spremenilo.

Za povečanje učinkovitosti in praktičnega izvajanja razširjenega sistema rastlinskih potnih listov ter doseganje večje uporabnosti je potrebnih več razprav, da bi opredelili, katere ciljno usmerjene izboljšave bi bile potrebne. Gre za (1) določbe o namestitvi rastlinskih potnih listov na prodajne enote in (2) ureditev prodaje na daljavo, (3) potrebna pa je tudi nadaljnja razprava o morebitni uvedbi elektronskega rastlinskega potnega lista in o tem, kako bi bilo mogoče to spremembo izvesti brez nepotrebnega povečanja upravnega bremena za male proizvajalce in brez izgube sledljivosti, ki jo v skladu z zdaj veljavnimi novimi pravili zagotavlja namestitev rastlinskega potnega lista na prodajno enoto. Vendar bi morala biti vsaka morebitna sprememba nove ureditve rastlinskih potnih listov omejena, saj bi se nanašala predvsem na prilagoditve obstoječega sistema.